

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z wniosku B. S. s. S.

przy uczestnictwie [...]

o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 października 2006 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania R. S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 23 czerwca 2005 r.,

- 1. uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego w G. z dnia 21 lutego 2005 r. i oddala wniosek,**
- 2. ustala, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.**

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 23 czerwca 2005 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił apelację uczestnika postępowania B. S. od postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dnia 21 lutego 2005 r., którym Sąd ten dokonał zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku po H. S. zmarłej w dniu 30 maja 2000 r. przez R. S. na podstawie testamentu. Sąd Rejonowy stwierdził nabycie spadku na podstawie ustawy przez męża zmarłej B. S. oraz jej dzieci A. S., B. J. S. i R. S. - po ¼ części.

Dokonując zmiany prawomocnego postanowienia stwierdzającego nabycie spadku Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawca B. S., mąż spadkodawczynie, złożył wniosek o zmianę postanowienia przed upływem roku od dnia rozprawy, na której ustalono istotne okoliczności sprawy. Jednocześnie swoje żądanie zmiany oparł na podstawie, której nie mógł powołać w zakończonym postępowaniu, gdyż z powodu podeszłego wieku nie uczestniczył w rozprawie, a ponadto nie miał świadomości, że sprawa spadkowa musi dotyczyć całości spadku i był przekonany, iż postępowanie dotyczy jedynie nabycia garażu, który w testamencie wymieniła spadkodawczynie. Pomiędzy uczestnikami niesporna była okoliczność, że budynek gospodarczy, którym spadkodawczynie rozrządziła w testamencie stanowi niewielką część spadku, a ponadto jest tylko jednym z naniesień na większej nieruchomości, a nie odrębną rzeczą.

Apelacja uczestniczki A. S. została oddalona, gdyż Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że nieobecność wnioskodawcy na rozprawie, po której zapadło postanowienie w sprawie I Ns .../03, spowodowana nie dającymi się usunąć przeszkodami, stanowiła przyczynę niemożliwości podjęcia przez niego skutecznej obrony swoich interesów.

Skarga kasacyjna uczestnika postępowania R. S. zawiera zarzut naruszenia art. 679 § 1 k.p.c. z uwagi na niespełnienie wymienionej w tym przepisie przesłanki pozwalającej uczestnikowi prawomocnie zakończonego postępowania o stwierdzenie nabycia spadku wystąpienie o zmianę tego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustalenie przez sąd prawidłowego porządku dziedziczenia jest tak istotną kwestią, że ustawodawca dopuścił możliwość zweryfikowania tego porządku mimo ustalenia go prawomocnym postanowieniem sądu. Wprowadza jednak szczególny tryb postępowania stanowiąc w art. 679 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., że przeprowadzenie dowodu, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku nie jest spadkobiercą lub że jej udział jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku. Wniosek o wszczęcie postępowania może zgłosić każdy zainteresowany (art. 679 § 2 k. p. c.), nie wyłączając osoby, która była uczestnikiem zakończonego prawomocnie postępowania. Osoba taka musi jednak spełnić dwie przesłanki: swoje żądanie oprzeć na podstawie, której nie mogła powołać w toku zakończonego postępowania oraz wystąpić z wnioskiem przed upływem roku od dnia, w którym uzyskała tę możliwość.

W rozpoznawanej sprawie B. S. mąż spadkodawczyni był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku toczącego się przed Sądem Rejonowym w G. pod sygnaturą I Ns .../03, gdyż - co jest niesporne - wiedział o toczącym się postępowaniu i został zawiadomiony o terminie rozprawy. Okoliczność, że w rozprawie tej nie uczestniczył i że nastąpiło to na skutek nie dających się usunąć przeszkód, nie zmienia oceny jego sytuacji procesowej. Jak bowiem wskazał już Sąd Najwyższy chodzi o formalny udział w postępowaniu, a nie stopień aktywności, bierność czy nawet całkowitą beczynność zainteresowanego (tak postanowienie SN z dnia 4 lutego 2000 r., II CKN 740/98, niepubl.).

W rozważanej sytuacji niezbędną przesłanką skutecznego domagania się zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku jest oparcie swojego żądania na podstawie, która nie mogła być powołana w toku postępowania. Niemożliwość powołania polega na tym, że uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie był świadom występowania określonej okoliczności mającej wpływ na krąg spadkobierców lub wielkość przysługujących im udziałów, a wiadomość taką uzyskał już po wydaniu przez sąd postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Chodzi o okoliczności takie jak ujawnienie się jeszcze jednego spadkobiercy czy testamentu, o którym poprzednio nie wiedziano. Poza kręgiem takich okoliczności

pozostaje brak wiedzy uczestnika o skutkach prawnych zawarcia przez spadkodawcę w testamencie określonych rozrządzeń, takich jak ograniczenie treści tej czynności prawnej jedynie do ustanowienia zapisu (jak w rozpoznawanej sprawie).

Za powyższym stanowiskiem przemawia wyjątkowy charakter uregulowania zawartego w art. 679 k.p.c. Wydanie postanowienia stwierdzającego nabycie spadku przez określony krąg osób poprzedza przeprowadzenie postępowania, w którym obowiązek ustalenia rzeczywistego kręgu spadkobierców został nałożony na sąd wyraźnym uregulowaniem (por. art. 670 k.p.c.). Skutki zaś takiego stwierdzenia są daleko idące (por. art. 1025 § 2, art. 1027 i 1028 k.c.) i dopuszczenie możliwości zmiany prawomocnego postanowienia musi zostać ograniczone, zwłaszcza gdy z wnioskiem występuje osoba, która była uczestnikiem wcześniejszego postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji kierując się treścią art. 398¹⁶ k.p.c. O kosztach orzeczono zgodnie z art. 520 § 1 k.p.c.